

Dinsdag 4 mei 1915 – ochtendeditie

Parijs, 3 mei. Officieel bericht van vanmiddag (met weglating van uit het vorig avondcommuniqué bekende feiten):

Bij twee aanvallen, de ene ten noorden van Ieper bij St. Juliaan, de andere ten zuiden van Ieper bij heuvel 60, hebben de Duitsers verstikkende gassen gebruikt. De aanvallen zijn op niets uitgelopen.

Parijs, 3 mei, Officieel bericht van vanavond:

Er is niets van belang te melden, behalve dat twee aanvallen der Duitsers zijn afgeslagen, een zondagnacht op de Engelse stellingen ten noorden van Ieper, de andere op de Franse in het Priesterbos.

Londen, 3 mei. Veldmaarschalk French rapporteert dat de Duitsers zaterdag heuvel 60 hebben aangevallen en zondag een aanval deden in de nabijheid van Sint Juliaan. Beide aanvallen zijn afgeslagen. Wij hebben geen terrein verloren en de vijand gevoelige verliezen toegebracht, niettegenstaande hij giftige gassen gebruikte.

Een Duits vliegtuig is gisteren binnen onze linies neergeschoten.

Men meldt ons uit Oostburg:

Uit de richting Brugge zijn gisterenmorgen omstreeks 5 uur twee vliegmachines komen vliegen langs Sluis naar de richting Knokke. Aan de Belgische kust zijn zij zeer hevig met kanonnen beschoten maar niet geraakt; beide zijn in westelijke richting verdwenen.

Het leven te Brussel (KVdW).

April.

Meer dan schilders en beeldhouwers, hebben onder deze oorlog de musici - ik bedoel natuurlijk de "uitvoerende" musici: een geheel uitsluitend- en onafhankelijk scheppende musicus is in België zo goed als ondenkbaar, enige rijke dilettanten onverlet gelaten; - hebben, zeg ik, de musici pijnlijke bevindingen opgedaan. Meer nog, want geregelder, ik bedoel bij misschien mindere bedragen, maar met grotere zekerheid dan slechts nu en dan verkopende plastische kunstenaars, leefden zij van de weelde der hoofdstad. Niet minder dan tentoonstellingen, hebben wij te Brussel concerten. Wij hebben ook de Muntchouwburg. Ook de andere theaters hebben meestal een orkest, en er zijn er wel twintig. Vele grote koffiehuzen hebben hun strijkje. De nachtgelegenheden zijn zonder meer of minder echte Tziganes natuurlijk niet denkbaar. Voeg er de tingeltangels en ijssportlokalen, voeg er Lunapark en cinema's, voeg er zelfs de militaire kapellen aan toe, die voor een deel met burgerlijke krachten plegen te opereren. En gij zult toegeven dat elke muzikant, zelfs de minst begaafde, zelfs de slechtst bedeelde, er zijn dagelijks korstje bij verdienen kon.

Dat was dan ook zo, tot op het ogenblik dat de oorlog uitbrak. Toen kwamen wij ineens het kanon te vernemen: het bracht alle andere muziek tot zwijgen.

Ik keer op die droeve tijden niet terug. Meer dan alle andere kunst was muziek voor onze zenuwen een marteling, voor ons gevoel een gruwel geworden. Ook de Duitsers schenen te beseffen, dat muziek in Brussel niet hoorde: behalve de doffe cadans der trommen en de ritmische gil der fluiten, waarop de dreunende plof der zware zolen van de massieve drommen aanzeulde, lieten zij, de eerste maand, niets aan muziek vernemen, dat als afleiding of opwekking kon zijn bedoeld.

Er verliep een hele tijd, dat Brussel, het anders aldoor zingende Brussel, zweeg. En toen ik, zekere zoete najaarsochtend, achter een neergelaten rolluik, weer, voor het eerst, getokkel op een piano hoorde, toen had ik de heel vreemde indruk, die pijnlijk was en tevens vol heimwee, iets terug te hebben gevonden dat ik voor goed verloren dacht, en zelfs niet meer verlangde terug te zullen winnen. Dat oefeningen vingerende meisje, onzichtbaar achter haar blinden, die als uit een kristallen verte de klank doorlieten, het herinnerde er plots aan, dat, als naar een verzwegen afspraak, ook bij ons thuis niet meer aan muziek was gedaan, zonder dat iemand er enig gemis onder geleden had of maar even aan gemis had gedacht. Toen, weer een hele tijd daarna, een achteloze hand weer over de toetsen ging van het klavier: meer verstrooidheid dan aandrift of behoefte, toen was het of men zou gaan praten zijn over iets heel vervelends, een oude twist zou hebben opgerakeld, aan een vroeger begane domheid verwijtend of bitsig zou herinnerd hebben.

Dat was de tijd, dat in Brussel muziek nochtans weer was ontwaakt. De minderwaardige muziek alleen, weliswaar, van mechanische piano's in de slijterijen, en van dito orgels in enkele danszalen; muziek voor mensen die geen klankloze ijlte kunnen verdragen, - en waar dezen, die het wel kunnen, natuurlijk aan konden ontsnappen: slijterijen en danszalen bezoeken zij zelden; en zelfs de cinema's die eveneens muzikaal genot, van trouwens nauwelijks hogere orde, kwamen bieden, konden zij zonder grote opoffering voorbij wandelen.

Aldus hadden wij ons van muziek gespeend, aanvankelijk omdat zij ons pijn deed of zou hebben gedaan; daarna uit het besef, dat het zo hoorde, uit het gevoel, dat wij van het genot ervan toch wel konden afzien; enkele zelfs met bewustzijn, dat zij er niet meer tegen gingen kunnen.

Toen gebeurde iets vreemds. Iets dat wij jammer vonden en dat niet veel minder dan tragisch was: een café chantant kondigde, tussen variéténummers in (deze behoorden trouwens tot het “ernstige” genre), de uitvoering aan, middag aan middag, van een septet van Beethoven door professoren van het Koninklijk Conservatorium te Brussel, meest allen solisten van het orkest van de Muntchouwburg, waaronder er zijn die ook buiten de Belgische grenzen vermaardheid genieten. In dezelfde omgeving, waar men ze anders zeker niet zoeken zou; voor een publiek dat - in gewone tijd althans - hen nu juist niet waardig was en bewust lokaal doorgaans niet bezocht dan voor genietingen van een ander soort, voerden, kort daarop, dezelfde hoogstaande artiesten kamermuziek uit van Mozart en van Saint-Saëns. En wij, die ons eerst uit afkeer, daarna uit waardigheid, van muziek hadden onthouden, wij vonden het doodjammer, zo voor de meesterstukken, die men daar ten gehore bracht, als voor dezen, die het deden, die tot zoiets hadden kunnen besluiten.

Doodjammer, - lag de verklaring, de zeer aanneembare, de wel treurige verklaring, die alles vergoelijken en billijken kwam, niet voor de hand ...

Toen het zware winterseizoen in de hoofdstad was afgelopen, hadden de heren zich klaargemaakt voor het zomerseizoen in de badplaatsen, waar zij onder de orkestleden van Kursaal of Casino de eerste plaats innemen (de concerten van Oostende zijn beroemd en leggen beslag op al de beste muzikale krachten van het land). Ofwel waren zij, eenvoudig, met vakantie gegaan, of hadden zich wat rust gegund in Brussel zelf, in afwachting dat conservatorium, schouwburg en concertzaal ze tegen de winter weer op zouden eisen. - Op vier augustus brak plots de oorlog uit. Het was gedaan met badseizoen; aan winterseizoen viel niet te denken. Zelfs het conservatorium zou vermoedelijk gesloten blijven. De bezoldiging, die leraren er genieten, is trouwens gering, en vermoedelijk

berekend naar de bijwinsten die zij in hun vele vrije uren maken. Die bijwinsten kwamen te vervallen; misschien zou zelfs de vaste leraarswedde het doen. Zo zagen de conservatoriumleraars zich genoopt, op te treden in een variété, weliswaar niet dan met hun waardige muziek, en in omstandigheden die eerbied afdwingen...

Als het aldus hoog aangetekende kunstenaars, vermaarde solisten, die dikwijls werden toegejuicht, vergaat: stel u dan voor wat het, kort na het uitbreken van de oorlog, moet geweest zijn voor de tweede rangsterren, om niet te spreken (laat mij de beeldspraak vasthouden) van het planetenstof dat de slingerende en wisselvallige melkweg van de Brusselse muzikale hemel uitmaakt; de zwerm tokkelaars, strijkers en blazers die, voor ons genoeg, en tot het hunne, alhier een meer of minder vetgesmeerd broodje plachten te verdienen, en ... nu niet eens naar de soep konden gaan ...

Gelukkig voor hen, - en ook voor ons, - is muziek een behoefte der ziel, die ... dewelke ... enfin, gij weet wat ik bedoel. En tot retoriek ben ik vandaag weinig gestemd. - Ik zal u alleen maar vertellen, dat, toen in november jl. de orgelleraar van het Brussels conservatorium, de heer Louis de Bondt, voor mij alleen drie lange en zalige avonduren, in de geheimnisvolle kerk van Laken, muziek uitvoerde, die mij, na drie maand en half dolen door angstig ontberen, als het ware aan mezelf terugschonk, hij mij overtuigender dan ooit de innerlijke waarde, de psychisch drijfkrachtige betekenis, en ik zou haast zeggen het wiskundige overtuigingsvermogen van de meest abstracte maar onmiddellijkst aansprekende der kunsten heeft bewezen. Ik dank hem nogmaals.

De heer de Bondt voerde later, voor een zeer talrijk, zeer beschaafd publiek, onder auspiciën van de Amerikaanse en de Spaanse gezant, in dezelfde kerk, op hetzelfde prachtige orgel, een zeer eclectisch programma uit, waar weer zijn buitengewoon talent uit blijken zou.

Hij luidde aldus een lange reeks concerten in, private en openbare, de meeste aan een liefdadig doel gewijd, waar het muziekminnende Brussel zijn geliefkoosde kunst genieten kon, en die het muziek uitvoerende Brussel voor een deel uit de nood hielpen. De omstandigheden brachten mee, dat die concerten niet dan met kleine orkestbezetting konden plaats grijpen. Het had tot gevolg, dat wij, veel meer dan vroeger, veel onbekende kamermuziek, en lang vergeten, vroeger voor verouderd gesmade, thans zo wonderbaar gracieus bevonden werken, die geen grote bezetting vragen of verdragen, te bewonderen en innig diep te smaken kregen.

Trouwens, ook meer moderne uitvoeringen bleven niet uit. Een comité, aan welks hoofd Paul Gilson staat, zorgde er voor dat, met Belgische krachten, het werk van jongere Belgische meesters in goede voorwaarden en naar alle technische eisen zou worden uitgevoerd. Onder die jongere Belgische meesters blonk er onmiddellijk - het is trouwens allesbehalve de eerste maal - als onder de allereersten de allernederigste uit: ik bedoel August de Boeck. Sommige uitvoeringen van kamermuziek hadden hem op hun programma. Op het eerste van bedoelde Belgische concerten behaalde een nieuwe symfonie van hem een zeer bijzondere bijval, die veel meer dan vriendschappelijke bewondering was. De Boeck kent men als symfonist niet voldoende: het is voor de buitengewone symfonist in hem dat ik vooral een zeer groot respect heb. Niet alleen voor zijn zeer grote kennis van het orkest: meer voor zijn groot en diep gevoel ervan; niet voor de ontwikkeling en de doorvoering van een inspiratie: veel meer voor hare spontane weelde, voor haar onuitputtelijke gulheid; niet voor de geleerde natuurlijkheid van de meester; oneindig meer voor zijne natuurlijke geleerdheid, ik bedoel een doorwrochttheid die als intuïtie aandoet, is het dat ik August de Boeck hoogacht. Deze bijzondere gaven ontwikkelde hij vooral in het

uitvoerige werk, - dat wij zonder de oorlog misschien niet zo spoedig zouden hebben mogen horen.

Aldus hielp de oorlog tot de diepere ontdekking van Aug. de Boeck. Vele, vele anderen hielpen de oorlogsconcerten... aan brood. Het zou volstaan, om de oorlogsconcerten toe te juichen.

Diefstal van postzegels.

Bij het in bezit nemen van België schijnen de Duitse soldaten grote hoeveelheden spoorwegzegels weggenomen te hebben. Ze waren ten minste al spoedig in Duitsland voor lage prijs te krijgen. Op het ogenblik zijn ze bijna te geef. Duitse handelaars bieden ze te koop aan voor 1 ½ mark voor de gehele serie van 10 cent tot en met 10 frank, ongebruikt, die een waarde van ruim 30 frank heeft.

Dinsdag 4 mei 1915 – avondeditie

Berlijn, 4 mei. Officiële mededeling van het grote hoofdkwartier:

In Vlaanderen hebben wij onze aanvallen uit het noorden en het oosten met groot succes voortgezet.

Hedenmorgen vielen Zevekote, Zonnebeke, Westhoek en de veelhoek Velt-Nonnebossche, alle plaatsen waarom gedurende maanden verbitterd is gevochten, ons in handen.

De vijand, die wegtrekt, is blootgesteld aan het flankvuur van onze batterijen ten noorden en ten oosten van Ieper.

Parijs, 4 mei. Officiële mededeling van hedenmiddag 3 uur:

In België ten noorden van Ieper zijn drie aanvallen op het Engelse front afgeslagen. Een in de nacht van 1 op 2 mei, de tweede in de nacht van 2 op 3 mei, de laatste op 3 mei 's ochtends.

De oorlogstoestand.

In het westen is bij Ieper de beurt van het offensief weer aan de Duitsers geweest. Hun aanvallen zijn afgeslagen, zeggen Fransen en Engelsen, maar zijzelf melden de bezetting van het gehucht Fortuin, aan de weg Ieper-Oostnieuwkerke gelegen, 1 ½ km ten zuidoosten van St. Juliaan, en op ongeveer dezelfde afstand van Ieper als dit plaatsje.

Van de Limburgse grens.

Men schrijft ons:

Sedert enige dagen zijn de grenzen weer open en rijden de trams weer de grens over naar België en terug. Maar wie denkt, dat het verkeer geheel hersteld is, vergist zich. Wel zijn sedert 1 mei weer personen over de grens bij Moelingen gekomen, doch dit waren alleen Nederlanders. Belgen mogen er nog niet uit, en wie er uit gelaten wordt, krijgt voorlopig geen pas om terug te keren.

Hoe scherp het toezicht was en hoe streng men elk verkeer aan de grens wenste te beperken blijkt hieruit, dat gedurende de 14 dagen dat de grens gesloten was, alle bewoners uit de grenszone 's middags na drie uur niet meer uit hun huizen mochten komen, terwijl er na zeven uur 's avonds geen licht mocht branden. Geakkerd en op het veld gewerkt mocht er niet worden en waagde iemand het op het land bezig te zijn, dan werd hij door de uhlanen er uit gejaagd. Een persoon van aan de Nederlandse grens, die verlof had, zijn akker, die in België ligt, te bewerken, bevond zich daar ook op de bewuste 19^e april. Hij was 's morgens met zijn knapzak er op uitgetrokken, wist

niets van de voorgenomen sluiting en wilde 's middags naar zijn huis terugkeren, mocht echter niet de grens over en is al die tijd in Moelingen moeten blijven.

Voor de vele kleine handelaars, die met een pas voor grensverkeer, welke 14 dagen geldig was, in België handel dreven, is het nu gedaan. Die worden voorlopig niet afgegeven.